

Silye-Kiss Krisztina

NÉMA TÉRFOGLALÁS

HAN KANG: *GÖRÖG LECKÉK*. FORDÍTOTTA KISS MARCELL,
JELENKOR KIADÓ, BUDAPEST, 2024.

Han Kang harmadik magyarul megjelent, *Görög leckék* című műve nem sokkal a 2024-es Nobel-díj kihirdetése után látott napvilágot a Jelenkor Kiadónál, Kiss Marcell fordításában. Az első dél-koreai szerző, egyben az első ázsiai író, aki „az olvasót a történelmi traumákkal szembesítő, az emberi élet törekenységét feltáró intenzív, költői prózájáért” kapta meg a világ leg-rangosabb irodalmi díját. Han Kang korábbi regényei hangulatteremtés, téma és nyelvi kifejezés szempontjából is felkavarók és emlékeztetők: a *Nővényevő* (2017), illetve a *Nemes teremtmények* (2018) a lélek olyan bugyraiba vezetnek el személyes és/vagy történelmi kontextusba ágyazott történetmesélésükkel, melyek érzékekre ható, intenzív látomásként élnek tovább az olvasóban.

Ha előző műveire a líraiság címkéjét illesztjük, fokozottan igaz ez az eredetileg 2011-ben megjelent *Görög leckék* esetében, amely részben tárgyabb, témaválasztását illetően elvontabb síkon *beszél* a nyelvi és a nyelven túli kifejezés lehetőségeiről, az általa vagy enélkül lehetséges, emberek közötti kapcsolódásról, elszigeteltségről, a belső hangokról és külső némaságról, az érzékelés határvonalairól.

A hosszabb-rövidebb, olykor versszerű fejezetek egymás váltakozásában két, fokozottan szenzitív szereplő múltjáról, jelenéről és találkozásáról mesélnek; ezek hol egy lassan negyvenes ógörög tanár egyes szám első személyű, naplószerű leírásai és visszaemlékezései, hol a tanítványának, egy ugyancsak középkorú nőnek az életét tárják fel egyes szám harmadik személyben. A különőség, amely általában körüllengi Kang szereplőit, itt az érzékelés korlátozottsága és a külvilág számára érthetetlen megnyilvánulások miatt válik fontossá. A férfi, bár igyekszik fakó zöld szemüvege segítségével jól titkolni, csak körvonalakat, foltokat lát, tisztában van örökletes betegségének, a vak-ságnak hamarosan bekövetkező eljövételével, ám nem beszél róla, életének nyugati és keleti világok határain egyensúlyozó tapasztalataival igyekszik együtt élni. A nő életét gyerekkora óta a nyelvhez való viszonya határozza meg, melyet egyedi módon érzékel, így tanári, szerkesztői (költői?) pálya

mellett döntött. Miután édesanyja meghalt, és gyermekének felügyeleti jogát megvonták tőle, életében másodszor burkolózott némaságba (többször elhangzik, hogy elvesztette a beszédképességét). Bár kísérletezik a pszichoterápiával, igyekszik túllépni a traumaélményekkel való magyarázatokon (születéstörténet, gyermekkori élmények), többször elmondja, hogy a megoldás nem ilyen egyszerű. E két, valójában magányos, veszteségekkel terhes, túlélni kívánó, boldogtalan ember az ógörög holt nyelvének tanulmányozása kapcsán találkozik a felnőttképzés egyik tanfolyamán, ahol a tanár-diák viszony kölcsönhatásaiban szerre feltáruznak a világ elől elrejtett hiányok miértjei, hogy végül egymásban és egymás kiegészítéseként találják meg az elszigeteltség feloldását.

Kang szereplőin keresztül a nyelvhez való viszonyulásban, annak feltérképezésében szerteágazó utakat nyit, néhol meglepő összefüggéseket teremt a vakság és sükettség hiányállapotaival, olykor látványosabb kifejezési eszközökkel: „Amint elveszítette a beszédképességét, a szétesett látvány minden darabja elkülönült, mint színes papírfecnik a kaleidoszkópban, némán mozogtak, megint és megint, hogy újabb formákat hozzanak létre.” (93.) Már a regény elején bevezeti az olvasót a hiányállapotok leképeződésébe Borges sírfeliratának mondatával („Penge volt közöttünk.” 5.), amelyet a férfi az idős Borgest a világtól elválasztó vakságként értelmez, egy szintre emelve ugyanakkor a vakság és a némaság létélményét. Borgesen kívül a regény az ógörög szerzőkkel, Szókratésszal, Platónnal foglalkozik az ógörög nyelv bonyolult, egymásra tevődő rétegein keresztül (villanásnyi, a karakterek életéhez is kapcsolható példamondatokkal), amit mindkét szereplő izgalmasnak talál, hol a koreaitól nagyon eltérő, újszerű frissesség, hol a kiüresedő nyelv gyökereihez való visszatérés miatt. Többször megjelenik a nyelvvel való álmódás motívuma, a szavak fonetikai szépsége (nem hallható szavak), de a test és a hang viszonya, valamint a hangképzés is költői módon tematizálódik („hogy időnként félelmetes szakadéknak érzed a szegényes hangszer, vagyis a tested és az eléneklendő dal között tátongó csendet”, 75.). Izgalmas, néha nem végigvezetett, csak levegőben hagyott gondolatokkal találkozunk, például hogy miként lehet a hangra mint a térfoglalás eszközére tekinteni, vagy hogy a nyelven túli vagy nyelv melletti csendek ugyancsak a közösségteremtés, a kapcsolódás szintjei miatt kerülnek előtérbe, ahogy a csendek tartalma is.

Nemcsak a főszereplők, itt mindenki névtelen, egy kivétellel – a tanár testvérének, Rannak címzett levelei más szint visznek a szöveg egészébe (bár ezek nem találnak újabb szólamra). A líraibb, tömör gondolatfoszlányok is

másfajta befogadói attitűdöt igényelnek az olvasótól, akinek rugalmasnak kell lennie, hisz amilyen kompakt, filmszerű, időben akár gyorsan olvasható a *Görög leckék*, annyira kitágítja az idő- és térérzékelést a maga részletgazdag, impressziókat felnagyító, testi érzékelésre és szellemi utazásra hívó nyelvezetében.

Kangnál állandók a természetet, főként az állatokat bevonó asszociációk, visszatérő elemek a rovarok (a szempillák mint rovarszárnyak, a diakritikus jelek mint rovarok). Mi több, a regényben három helyen is fontos szerepet kap a szereplők és az állatok kapcsolódása, halála, például egy gyermekkorban eltemetett csibe, melynek csontjaira parkolóház épült; egy elütött, végső pillanataiban gazdájába harapó kutya vagy az iskolában ragadt, szabadulását támadással próbáló madár, amely végül leleplezi a férfi hamarosan beköszöntő vakságát a nő előtt. Van továbbá egy izgalmas dramaturgiai íve, ugyanakkor atmoszférateremtő ereje Kang elbeszélésének, amely a hőérzékeléssel kapcsolatos. Többször feldereng a hó, a havas táj vagy a hideg érzése, amely talán az érzékelés és leszakadás távolságtartásával társul, hogy aztán lassan, de egyre egyértelműbben felderengjen a meleg fény, a homály és a sötétség váltakozásában. A hó elkezd olvadozni, ahogy a két főszereplő is felolvad egymás biztosságot adó jelenlétében: „Hangtalan és láthatatlanul. Ajkak és szemek nélkül.” (157.)

A természeti képekkel való, magától értetődő összekapcsolása az emberi létezésnek, ahogy összefonódnak a koreai nagyvárosi életképek és a világ törvényszerűsége (felkel és lenyugszik a nap), egy időn kívüli dimenzióba helyezi a történetet, egyfajta univerzalitással ruházza fel azt.

Falak, intimitás, hang és csend, fény és sötét – nyelv- és létértelmezésben gazdag, elmélkedésre hívó, különös látomás Hang Kang regénye.